

Vitafórum a migrációról

Az Európai Integrációs Alap által támogatott „Feketén–fehéren – Itt vagyunk!” projekt keretében az Afrika Tanulmányok hasábjain is lehetőséget kínálunk az afrikai migrációval kapcsolatos vitára. Új rovatot indítunk „Vitafórum” elnevezéssel, melyben elsőként az Afrika-szerte oly aktív Afrika-Magyar Egyesület (AHU) elnökét, Balogh Sándort kértük fel, fejtsse ki véleményét a témához kapcsolódóan. Balogh Sándor az afrikai kontinensen felerősödőben lévő belső migráció kérdéskörét járja körbe.

Várjuk reakcióikat, hozzászólásaikat, esszéiket – ossza meg gondolatait az Afrika Tanulmányok olvasóival!

BELSŐ MIGRÁCIÓ AFRIKÁBAN - EVERYBODY IS AN ALIEN SOMEWHERE -

Balogh Sándor

elnök

Afrikai-Magyar Egyesület, AHU

congoconsul@hotmail.com

A szerző képeivel

Ha a migráció és Afrika szavakat egy mondatban halljuk, szinte automatikusan az Európába áramlók tömegei jutnak eszünkbe. Szicília partjait elérni kívánó lélekvesztők, konfliktusok elől menekülők, vagy csak a jobb megélhetés eléréseért évente valóban tömegek indulnak el a világ gazdagabb részébe. Valamikor a történelem kezdetei előtt az emberiség bölcsője szintén Afrika volt, ahonnan elődeink együtt indultak a közös vándorútjukra...

Azonban ezek a ma is létező vándorutak hihetetlenül zsúfoltak. A távolság is hátráltató tényező, ezért akik valóban el akarják hagyni otthonukat, azok legtöbbször nem a kontinensen kívüli, hanem Afrikán belüli célállomást keresnek maguknak.

Mekkora tömegekre kell gondolnunk? A világon mintegy 17 millió afrikai migráns él, melyek közül mintegy 12-13 millió a kontinensen belül talált

magának új hazát. (McKenzie, 2009) Az IDP-kel együtt ez a szám elérheti a 26 milliót is (McKenzie, 2009) – ez a szám megegyezik azzal, amennyi rabszolgát hurcoltak el Afrikából a becslések szerint a 18-19. század folyamán. A többség tehát a hiedelmekkel ellentétben nem a fejlett világba vándorol. Azonban a hiányos információk miatt ezek a számok csupán durva becslések.

A következőkben igyekszem bizonyítani, hogy az Afrikán belüli migráció milyen hatalmas mértékeket ölt, milyen hatása van az országok gazdaságára, stabilitására és a felmerülő problémákra megoldási lehetőséget jelentő integrálódásról is említést teszek.

A migráció okai

Az őskortól kezdve egészen napjainkig az emberek azért vándorolnak, mert remélik, hogy máshol jobb életet kezdenek. Még a vadászó elődeink is a

maguk viszonyai között a jobb megélhetést keresve vándoroltak, akár több ezer kilométert, csakúgy, mint a kongói, portékájukat akár több hónapig is toló kerékpáros árusok, a zimbabwei orvosok Dél-Afrika irányába, vagy ahogy a szómáliai menekültek Szicília irányába. Mind ugyanazért kerekedtek/kerekednek fel: a lét és élelemszerzés biztonságáért, még ha ennek ma már más is a módszere. Az pedig már részletkérdés, hogy vadászat, kereskedelem, kalandvágy, ösztön, fejlődés iránti vágy, segítségnyújtás, családegyesítés, gazdasági ok, környezeti károk miatti ellehetetlenülés, politikai instabilitás vagy idénymunka a kiváltó oka.

A befogadó országok legtöbbször munkaerőhiányban szenvednek, vagy a növekvő gazdaságuk igényli a nagy tömegű, a helyi minimálbérnél kevesebért is dolgozó bevándorlókat. Ugyanakkor sokszor hiányban szenvednek kellően képzett szakemberekből, értelmiségiekből is.

Az agyelszívás jelensége Afrikában is létezik. A magasan képzett munkások, szakemberek első hullámban az 1970-es években főleg Ugandából, Zimbabwéből, Szenegálból Dél-Afrika vagy a kontinensen kívülre távoztak. (Adepoju, 2004) Azonban az elmúlt években a kontinensen belül is kialakult az „agyelszívás”: Gabon, Botswana, Namíbia, Dél-Afrika jelentenek alternatívát a Nyugat, a Maghreb és a Perzsa-öböl államaihoz képest. (Adepoju, 2004) Meglepő módon azonban gyakori, hogy a kivándorolt értelmiség évekkal később hazatér és otthon fekteti be tudását és megtakarításait. Ezt „agycirkulációnak” lehet nevezni.

(Adepoju, 2004) Talán a jövőben az „agyelszívás” ily módon a szegény országok javát is szolgálhatja majd.

Külön kell megemlíteni az ún. belső menekülteket (IDPs – Internal Displaced Persons), akik saját országuk területén „vándoroltak” más helyekre, nem kizárólag a saját akaratukból. Az ő helyzetük azért problémás, mert nem „klasszikus” menekültek, ugyanis nem egy másik ország területén kerestek menedéket. Általában konfliktusok hatására nő meg a számuk, de vannak ún. gazdasági IDP-k is.

„A befogadó országok legtöbbször munkaerőhiányban szenvednek, vagy a növekvő gazdaságuk igényli a nagy tömegű, a helyi minimálbérnél kevesebért is dolgozó bevándorlókat.”

A munkahelyeket kereső, illetve idénymunka miatt elköltözők tömegei nem csak a célországuk gazdaságát építik, hanem abban az esetben, ha van otthonhagyott családjuk, – s Afrikában kinek nincs – a hazautalt összegekből saját hazájukat is támogatják. Egyáltalán nem elhanyagolható bevételek ezek, Egyiptom ugyanis a Szuezi-csatorna éves működtetéséből mintegy 5 milliárd dollár bevételre tesz szert, míg a külföldön dolgozó állampolgárai évi mintegy 7 milliárd dollárt utalnak haza. Bissau-Guinea-ban-, Szenegálban, a Zöld-foki szigeteken ezen tranzakciók az éves bruttó nemzeti össztermék (GDP) 5%-t adják. (Mckenzie, 2009) Kiemelkedik Lesotho, ahol a GDP majd egyharmada a külföldön, főleg Dél-

Számos afrikai országra jellemző látvány

Afrikában dolgozó vendégmunkások hazautalásaiból származik.

Szakértők szerint a nem hivatalosan hazautalt pénzösszeg nagysága egy év alatt 30 milliárd dollár lehet, hiszen a hivatalos banki hazautalás tranzakciós díja magas (akár 10%-is lehet) (McKenzie, 2009), emiatt sokan nem élnek vele, így a statisztikák nem mutatják a tényleges nagyságrendet. Más becslések szerint az Afrikába juttatott segélyek mértékét is meghaladja a hazautalt összegek nagysága. (Arról viszont még ennyi adat sincs, hogy mekkora összeget utalnak haza a kontinensen belül maradóknak.)

A migránsok leginkább a szomszédos országokba utaznak, ahol főleg idénymunkát végeznek. Persze a legszegényebbek azt sem engedhetik meg, hogy valahogy átjussanak a másik államba. A gazdasági folyamatok hatásaként egyébként érdekes átrendeződés ment végbe az utóbbi időkben a migránsok nemi megoszlását

tekintve, ugyanis egyre több nő keres jobb életet más országban. Eddig a világtörténelemben mindig a férfiak vándoroltak el, míg a gyengébbik nem otthon maradt és gondoskodott a családról. Mára ez megváltozni látszik, a nők ugyanis olyan szektorokban dolgoznak, melyeket kevésbé érint a gazdasági válság (leginkább a szolgáltatóipar egyes ágai). Ha ehhez hozzávesszük, hogy a hagyományos férfi munkalehetőségek köre is szűkül, észre kell vennünk, hogy a tradicionális afrikai női szerep átalakul és családfenntartó lesz belőle.

Nem csak feminizálódást, hanem „kommerciálódást” is megfigyelhetünk a migrációs trendek változásában. (Adepoju, 2004) Az eddigi mezőgazdasági és ipari vendégmunkások szerepe kezd leértékelődni a szolgáltató iparban dolgozókhöz képest. Ez okozza többek között a nők nagyobb arányú részesedését a vándorlásban.

A szervezett bűnözés különösen elterjedt Fekete-Afrikában, ezért a mig-

	Évente hazautalt pénz mennyisége (millió dollár)	Évente hazautalt összeg aránya az éves GDP-hez képest
Nigéria	9.221	6,7%
Szudán	1.769	3,7%
Dél-Afrika	834	0,3%
Elefántcsontpart	179	0,9%
Lesotho	443	28,7%
Sierra Leone	148	9,4%
Egyiptom	7.656	6%

A Világbank 2007-es adatai alapján készült a táblázat

rációt is átszövi. Sokszor az embercsempészek csapdájába esnek azok, akik csak jobb megélhetést keresnek. Az ilyen bűnözői csoportok főleg a nőket használják ki, akiket prostitúcióra kényszerítenek, a férfiakat pedig szinte rabszolgasorban tartva ingyen dolgoztatják.

A migráció irányai

Észak-Afrika vándorai a földrajzi közelség miatt leginkább Európa irányába tartanak, azonban megfigyelhetünk migrációt egymás irányába is. A kis lakosú Líbia például évtizedekig kedvelt célországa volt a Maghreb államok illetve a Száhel-övezet lakosainak.

A Szaharától délre azonban már más a helyzet. Sokan Észak-Afrikát veszik célba, a veszélyes, sivatagon át vezető utakon. Azonban ha csak a szubszaharai területeken végbemenő vándorlást nézzük, két fő tendenciát figyelhetünk meg: északról délre, és a belső területekről a tengerpart irányába tartanak a legtöbben. (Adepoju, 2004) Kivételek persze vannak.

Az 1980-90-es évek káros gazdasági folyamatainak következtében Nyugat-Afrika országaiból származó migránsok számos új célországot

„fedeztek fel” maguknak, melyekhez addig semmilyen történelmi, gazdasági vagy politikai kapcsolattal nem kötődtek. A Száhel-övezetbeliek például korábban Zambiába vándoroltak, annak gazdasági összeomlása után pedig Dél-Afrika vált célországukká. Utóbbi már 1994 előtt több hullámban is fogadott be migránsokat, sokszor nem is hivatalosan. Hagyományosan a szomszéd országokból, később pedig Kongóból, Maliból, Ugandából, Ghánából, Nigériából, Kenyából, Sierra Leonéből érkeztek képzett szakemberek, akik jól elkülönült csoportot alkottak a korábbi alulképzett bevándorlóktól. Aztán a függetlenség kikiáltása óta ezekből az államokból érkezők főleg kisebb boltok nyitásával, illetve cégek alapításával próbálnak szerencsét, meglehetősen nagy befolyást gyakorolva Dél-Afrikára. Munkahelyeket teremtenek, felpezsdítik a gazdaságot stb., magyarul értéket teremtenek. (Adepoju, 2004)

Egy érdekes migrációs láncot is megfigyelhetünk, mely úgy alakul ki, hogy a vidéki munkaerő az országuk városainak azon munkahelyeit töltik be, melyek a kivándorolt urbánus lakosság miatt betöltetlenül maradt. Mali, Burkina Faso, Elefántcsontpart, Gabon jó

	Az ország lakosságának mekkora része kap külföldön dolgozó hozzátartozótól pénzt
Szomáliföld	40%
Zimbabwe	32%
Szenegál	22%
Niger	22%
Libéria	18%
Burkina Faso	16%
Sierra Leone	13%

<http://www.gallup.com/poll/147446/three-percent-worldwide-international-remittances.aspx>

példák erre. Sok esetben azonban nem a hazai vidéki lakosság, hanem a külföldről bevándorlók töltik be ezeket az üres helyeket, számos esetben súlyos feszültségeket keltve ezzel. (Adepoju, 2004)

A legfőbb befogadók: Ghána, Elefántcsontpart, Szenegál illetve természetesen a Dél-afrikai Köztársaság. Elefántcsontpart fogadja be a legtöbb vándorlót, egészen pontosan 2,4 milliót, akik kakaó-, kávé- és banánültetvényeken dolgoznak. 1,8 millió vendégmunkással Dél-Afrika a második a sorban, ahol a bányászat igényli a munkaerőt. Ghánában is majdnem 1,8 millió migránst találhatunk, akik a helyi iparban találnak megélhetést. Meglepő, hogy az újonnan létrejött Dél-Szudán is felkeltette jó pár ugandai és kenyai kereskedő figyelmét. (Hettyey, 2011)

A migráció következményei

A hagyományos afrikai társadalmakra jellemző a vendégszeretet, ami például abban nyilvánul meg, hogy a messziről jötteket örömmel üdvözlnek és önzetlenül látják vendégül. Sajnos az elmúlt évtizedekben ez szinte kihalt a szokások közül és gyakran nyílt és erőszakos idegengyűlölet fogadja a bevándorlókat. Ez több, részben érthető okból ered.

Korábban említettem, hogy a vendégmunkások kölcsönös hasznot hajtanak a befogadó és a kibocsátó államnak is: az egyiknek a gazdaságát pörgetik fel, a másikban pedig az otthon maradtoknak a hazautalt összegek útján segítenek. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy a bevándorlók a hazai munkaerő elől foglalják el a munkahelyeket. Hogy miért külföldiek biztosítják bizonyos esetekben a munkaerőt? A válasz egyszerű: kevesebb bérért, szerződés nélkül, sőt sokszor embertelen körülmények között is hajlandóak dolgozni. Dél-Afrika szolgáltatott erre kiváló példát 2008-ban, mikor ország-szerte bevándorló-ellenes megmozdulások voltak, 62 ember halálát okozva. A dél-afrikaiak azt kifogásolták, hogy egy zimbabwei vendégmunkás 65 randért is hajlandó dolgozni, míg a minimálbér 90 rand. (Hettyey, 2011)

A bevándorlók elleni gyűlölet másik hírhető esete Elefántcsontparton fordult elő. Itt egészen az 1990-es évekig békében éltek egymás mellett a bevándorlók és a helyi többségi populáció, ám Henri Konan Bédié elnökjelölt épp a választások előtt elérte, hogy csak az lehessen jelölt, akinek a felmenői elefántcsontpartiak. Ezzel megte-

remtette az ún. ivoríté fogalmat, mely megfosztotta az állampolgárságtól és a politikai részvételtől a nem őshonos lakosokat, akik az ország népességének közel 30%-át tették ki. Véres, több évig tartó polgárháború tört ki, mely a 2010-es választásokkal ért volna véget, ám a vesztes Gbagbo nem ismerte el az eredményt, újabb háborút robbantva ki, mely végül 2011 áprilisában fejeződött be jelentős francia beavatkozás eredményeként. Elefántcsontpart szomorú esete annak, hogy a politika saját érdekének védelmében milyen pusztításra képes, kihasználva egy ország etnikai összetételének érzékenységét. (Hettyey, 2011)

A migráció tehát átalakíthatja a politikai rendszert is, hiszen ha állampolgárságot kapnak a bevándorlók, akkor az ő szavazataikkal is számolni kell. Nem csoda, hogy számos esetben kampányolnak rasszista és idegengyűlölő jelszavakkal az elnökjelöltek, a gazdasági válsághoz való „hozzájárulásukkal” és a növekvő bűnözéssel vádolva a külföldieket. Sőt, bizonyos helyeken, ilyen például Dél-Afrika is, a migránsokat vádolják a HIV/AIDS terjesztésével is.

Jövőkép

Mit lehet tenni a migráció ellen? Célravezetőbb inkább azt kérdezni: kell-e egyáltalán a migrációra megoldást keresnünk? Amíg vannak igenis pozitív és hasznos oldalai, addig az integrációt segíthe-

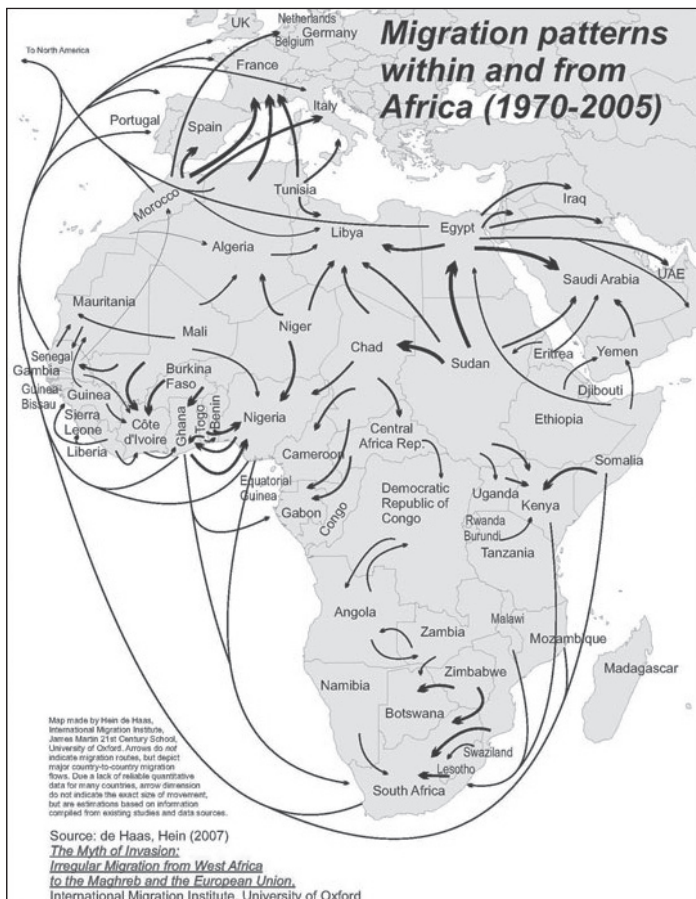
tik elő bizonyos régiókban, ami támogatandó. A negatív hozadékait (idegengyűlölet, emberkereskedelem, emberi jogok sárba tiprása) pedig éppen azért kell leküzdeni, hogy ezt az üdvözlendő folyamatot ne hátráltassa. Megoldást kellene tehát ezekre találni.

A gazdasági különbségek, melyek mindenhol a világon, nem csak Afrikában, vándorlásra készítetik az embereket nagyon nehezen küzdhetőek le. Hatványozottan érvényes ez a fekete kontinensen. Viszont az érintett országok regionális összefogása sok mindenre, így a gazdaságaik összehangolására is lehetőséget adhat.

Ma is számos integrációs kezdeménnyel találkozhatunk Afrika-szer-
te: Dél-afrikai Fejlesztési Közösség

Sokszor embertelen körülmények között, a jobb élet reményében indulnak útnak

Afrika migrációs tendenciái, 1970-2005.

(Southern African Development Community SADC), Kelet-afrikai Közösség (East African Community EAC), Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége (The Economic Community of West African States ECOWAS), hogy csak a legfontosabbakat említsem.

Ezek a kezdeményezések képesek lehetnek egyrészt arra, hogy megfelelő jogi háttér biztosítsanak a migránsok jogainak védelme érdekében; másrészt egymás gazdaságait összehangolva, egymást kiegészítve nagyobb gazda-

sági önállóságra lehetnek képesek. Az egész Afrikát átfogó egyezmények elfogadása és a tartalmuk betartatását ellenőrző intézményrendszer létrehozása egyelőre még várat magára. Mindez pedig nem valószínű, hogy megaddig, amíg nem sikerült a politikai bizonytalanságot és a konfliktusok számát csökkenteni, mely integrálódás útján valóra váltható.

A részes országok viszont sokszor nem látnak mindig komoly lehetőséget az integrálódásban, félnek attól, hogy ez csak a további bevándorlást segítené elő. Meglepő

fejlődés viszont már történt, ugyanis a fent említett három gazdasági szervezet már írt alá egyezményt a személyek szabad mozgásáról. 1993-ban az abujai egyezmény létrehozta az Afrikai Gazdasági Közösséget (African Economic Community), melynek célja a régiók közötti mobilitás elősegítése. Az Új Társulás Afrika Fejlesztéséért (NEPAD New Partnership for African Development) nevű együttműködés szintén a mobilitást és a fenntartható fejlődést igyekszik elősegíteni. A NEPAD sikereket is

ért már el. Igény lenne a határok hatékonyabb ellenőrzésére is, legalább az egyes integrációkban részt vevő országok között. A porózus Afrikai államhatárokon ugyanis könnyen át lehet csempészni az embereket. Ennek megakadályozása viszont szinte teljesíthetetlen feladat.

A globális klímaváltozás szinte elkerülhetetlen, mely nagyfokú elsivatagosodást és vízhiányt okoz Afrikában. Ez milliók lakhelyét fogja élethetlenné tenni. Ennek következtében újfajta migráció, az ún. „klímavándorlás” fog kialakulni. Mivel ilyenre az emberiség történelmében nem volt példa, azt sem lehet pontosan eldönteni, hogy ezek az emberek migránsok vagy menekültek lesznek-e. A Száhel-övezetből a délre vándorlók száma várhatóan emelkedni fog. Talán megoldást jelenthet erre az Obasanjo volt nigériai elnök által szorgalmazott Nagy Zöld Fal és a magyar ötletként napvilágot látott (kidolgozója dr. Steier József) Zöld-Szahara nevű projekt, melyek során gigantikus erdő-sáv telepítésével kívánják a sivatag terjedésének útját állni. (afriport.hu 2011)

Ugyanakkor a HIV/AIDS hatásáról is említést kell tenni. Hiába a demográfiai robbanás, ha a lakosság nagy része várhatóan alacsony életkort fog megélni, ami a jövőben komoly emberi erőforrási gondokat fog okozni. A betegség megfékezése, számos magasztos ok mellett, a munkaerőpiac stabilizálása érdekében is fontos.

A nemrég meghalt líbiai elnök, Kadhafi, volt a többek között az ikonikus Kwame Nkrumah volt ghánai elnök által is szorgalmazott ún. Afrikai Egyesült Államok létrehozásának egyik legfőbb

támogatója. Ettől a céltól ugyan még messze vagyunk, de ígéretes együttműködések már kialakultak Afrikában, melyek remélhetően nélkülözhetetlen és pozitív hatású tényezők lesznek a közeljövőben, és simábbá tehetik a kontinens jobb létét kereső migránsainak sok szenvedéssel és nehézséggel kikövezett zsúfolt vándorútját.

Felhasznált irodalom

- Africa: Migration and Development, *Africa Focus Bulletin*, September 16, 2006. <http://www.africafocus.org/docs06/mig0609b.php>. 2011.11.19.
- Africa. Forced Migration Online. <http://www.forcedmigration.org/research-resources/regions/africa> 2011.11.19.
- Hettyey András (2011): Nem jutnak tovább Afrikánál az afrikaiak. http://index.hu/kulfold/2011/09/18/nepvandorlas_afrikaban/ 2011.11.19.
- Adepoju, Aderanti (2004): Changing Configurations of Migration in Africa. <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=251> 2011.11.19.
- Glied Viktor – Bumberák Maja (2011): Klímavándorlás, klímaigazságosság és globális NGO-k Afrikában. *Afrika Tanulmányok*. V. évf. 3. szám (különszám) 4-33. o.
- McKenzie, R. L. (2009): Migration: A Constant Search for Opportunity. The Africa Report, September 21, 2009.
- Magyarok „zöldítik” a Szaharát. Afriport.hu. <http://afriport.hu/hirek/gazdasagi-hirek-magyarorszag/9495-magyarok-zoeditik-aszaharat.html> 2011.11.20
- Pugliese, Anita - Ray, Julie (2011): Three Percent Worldwide Get International Remittances. Gallup.com <http://www.gallup.com/poll/147446/three-percent-worldwide-international-remittances.aspx> 2011.11.20.
- Világbank Adatbázis. <http://www.worldbank.org/>

IMMIGROPOLY

játék a vándorlásról

IMMIGROPOLY

játék a vándorlásról

játékszabály · statisztika · kapcsolat

EURÓPAI INTEGRÁCIÓS ALAP

Készült az Európai Unió Európai Integrációs Alapjának támogatásával

VÁLASSZ KARAKTERT!

A karakterre kattintva indul a nagy kaland!

Dobj ügyesen, válaszd jól a kérdésekre és bízz a szerencsébedben! Irány Európa!

KOFFI
Elefántcsontparti
Neme: férfi
Életkora: 21
Foglalkozása: labdarúgó

Születési hely: Abidjan

ASSEFA
Etióp
Neme: nő
Életkora: 26
Foglalkozása: mérnök

Születési hely: Adama

UCHE
Nigériai
Neme: férfi
Életkora: 30
Foglalkozása: orvos

Születési hely: Lagos

ABDUL
Marokkói
Neme: férfi
Életkora: 33
Foglalkozása: műkereskedő

Születési hely: Rabat

A játék célja, hogy a kiválasztott afrikai karakteredet különböző útvonalakon keresztül eljuttasd Európába. Olvass minél többet az utad során érintett városokról, a lenyűgöző afrikai tájakról, a vándorlásról, az Európai Unió bevándorlással kapcsolatos politikájáról.

EGYEDÜLÁLLÓ JÁTÉK, PÁRATLAN IZGALMAK! ÚJDONSÁG! NYÁRTÓL AZ INTERNETEN!

UTAZZ, TANULJ ÉS JÁTSSZ!

www.ittvagyunk.eu

